

Remiss av betänkandet "Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyre, styrning" (SOU 2024:43) (Fi2024/01460)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i betänkandet "Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyre, styrning" (SOU 2024:43). Journalistförbundets remissvar begränsas till de delar av utredningen som handlar om ökad insyn i SKR:s verksamhet samt frågan om digitala möten.

Journalistförbundet tillstyrker utredningens förslag om att SKR bör omfattas av offentlighetsprincipen och att frågan bör bli föremål för vidare utredning.

Journalistförbundet tillstyrker vidare utredningens förslag om att det bör tydliggöras att kommunfullmäktiges presidium inte ska få delta på distans vid fullmäktiges sammanträden

Ökad insyn i SKR:s verksamhet

Utredningen bedömer att det finns ett behov av ökad insyn i SKR:s verksamhet. Utredningen motiverar bedömningen på följande sätt:

"Utredningens genomgång visar att SKR har kommit att inta en mycket viktig roll i offentlig verksamhet och svarar för en ansenlig mängd offentliga förvaltningsuppgifter. Som utredningen beskrivit ovan har organisationen fått en närmast myndighetsliknande roll. Även omfattningen av de medel som tilldelas SKR förstärker denna bild. Trots detta

saknas möjligheter till insyn i organisationens verksamhet. Offentlighetsprincipen gäller inte för SKR, även om den gäller för dess medlemmar. Utredningen menar att det med rollen SKR fått också följer ett behov av transparens för att kunna följa upp och granska hur de offentliga åtagandena bedrivs och hur statliga medel används. Insyn och transparens utgör viktiga demokratiska värden, för vilka det råder ett tydligt underskott när det kommer till SKR.”

Journalistförbundet delar utredningens bedömning. Att öka insynen i SKR:s verksamhet skulle bidra till ökade möjligheter för media att granska verksamheten, vilket i sin tur skulle öka allmänhetens insyn i verksamheten. Som framgår av utredningen är insyn i offentlig verksamhet viktigt för Sverige som demokrati.

Handlingsoffentlighet bör gälla hos SKR men den närmare regleringen behöver utredas

Utredningen bedömer att det som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter i tillämpliga delar ska gälla handlingar hos SKR. Införande av handlingsoffentlighet i SKR:s verksamhet bör, enligt utredningen, utredas i särskild ordning. Det finns enligt Journalistförbundet ingen anledning till att SKR inte skulle omfattas av handlingsoffentligheten i tryckfrihetsförordningen. Som framgår av utredningen är det ingen ovanlighet att privaträttsliga subjekt omfattas av offentlighetsprincipen. Ett exempel är fackförbundens arbetslöshetskassor. Kommunala bolag omfattas också i normalfallet av offentlighetsprincipen. I sitt remissvar uppger SKR att det faktum att de är en arbetsgivarorganisation skulle vara en anledning att inte omfattas av offentlighetsprincipen. På den statliga sidan är dock motsvarigheten Arbetsgivarverket en myndighet och omfattas av offentlighetsprincipen.

Mot den bakgrunden tillstyrker Journalistförbundet utredningens förslag om att SKR bör omfattas av offentlighetsprincipen och att frågan bör bli föremål för vidare utredning.

Deltagande på distans

Enligt utredningen bör fullmäktiges sammanträden äga rum på en plats dit allmänheten har tillträde. Utredningen föreslår att fullmäktiges presidium inte ska få delta på distans vid fullmäktiges sammanträden. Utredningens förslag innebär ett förtydligande av möjligheterna att delta på distans. Att det finns möjlighet för journalister att bevaka kommunfullmäktige på plats är viktigt ur demokratisk synpunkt eftersom det gör att offentlighetsprincipen i praktiken upprätthålls.

Med tanken på den tekniska utvecklingen och möjligheten att manipulera videos kan också värdet av det fysiska mötet komma att öka i framtiden. Journalistförbundet vill i sammanhanget upprepa vad förbundet anförde i remissvaret på utredningen "Stärkt konstitutionell beredskap" (SOU 2023:75) i vilken frågan om digitala riksdagsmöten behandlas.

”Den digitala utvecklingen med AI gör att det blir allt enklare att manipulera videos. Det går redan nu att med hjälp av AI ta fram videos på riksdagsledamöter som står i kammarens talarstol och säger saker som de i verkligheten inte alls har sagt. Mycket talar för att AI kommer att göra att värdet av ögonvittnesskildringar ökar. Även om riksdagen har egna inspelningar av möten och på så sätt kan verifiera vad som faktiskt sagts hindrar inte det att konspirationsteorier om vad som hänt i kammaren sprids på nätet. Möjligheten att ta del av riksdagens sammanträden på plats i kammaren kommer, inte minst för media, vara en viktig för att verifiera vad som sagts i kammaren. Den digitala utvecklingen går snabbt och när utredningsdirektiven skrevs 2021 hade få kunnat förutse vad som nu är möjligt att göra med AI. Enligt Journalistförbundet är den digitala utvecklingen ett perspektiv som måste beaktas i högre utsträckning än vad som gjorts

inom ramen för utredningen. Det handlar om att skydda vår demokrati mot de hot som konspirationsteorier och möjligheten att manipulera ljud och bild innebär. Här kommer media spela en viktig roll för att verifiera information om riksdagens verksamhet och politiska beslut.”

Enligt Journalistförbundet är den digitala utvecklingen en aspekt som även måste beaktas även när det gäller digitala kommunfullmäktigemöten.

Att det tydliggörs att fullmäktiges presidium inte ska få delta på distans vid fullmäktiges sammanträden innebär enligt Journalistförbundet en förbättring av lagstiftningen eftersom det innebär att det finns möjlighet att delta fysiskt vid mötet. Journalistförbundet tillstyrker därför förslaget.

Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet